

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus V. Rejecta demùm solutione vulgari, qua frequentius utuntur Probabilistæ, concluditur assumptum controversiæ, & falsitas sententiæ benignæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

quem scilicet, veritate contempta, dum consequentiam maximè tenere cupit, nec veritatem tenet, nec consequentiam.

ARTICULUS V.

Reiecta demùm solutione vulgaris, qua frequentius utuntur Probabilistae, concluditur assumptum controversiae, & falsitas sententiae benignae.

135. **R**ationes à Terillo productae, quas sigillatim examinavimus, demonstrant nimis evidenter, ut vidimus, absurditatem maximam, & falsitatem opinionis de iudicis licentiâ ad iudicandum juxtâ opinionem aequè, vel etiam minùs probabilem: haud tamen evidentiùs re vera, quàm benignae sententiae falsitatem demonstrent: quin immò contra ipsam maiorem quamdam vim, & efficaciam habent, ut affatim à nobis ostensum est. Superest modò, ut examinemus (ne quid prætereat nos) solutionem vulgarem, seu disparitatis rationem, qua Recentiores passim utuntur, tanquàm penitus convincenti, & ad quam nihil reponi possit, quippe quam iudicant per se notam.

§. I.

Vulgaris Recentiorum solutio, sive ratio disparitatis, nullius plane roboris, sed nimis potius absurda est.

136. **A** Junt igitur Recentiores, opinionem minùs probabilem de jure Titii ad prædium ex. g., ideò relatè ad iudicem non esse probabilem practicè, seu (quod eòdem redit) propterea non sufficere, ut fundet prudens reflexum iudicium de honestate sententiae proferendae, quia si contingat esse re ipsa falsam, sententia lata secundùm ipsam infert re vera damnum Sempronio, quem prædio suo spoliat: nec bona fides iudicis impedire po-

test hoc damnum. Atqui iudex ex proprio suo munere tenetur precavere, quantum possit, periculum ejusmodi damni: ergo non potest licite opinionem amplecti, ex qua verosimilius, seu probabilius sit, quòd prædictum damnum sequatur.

137. Hinc patet, inquit, evidens disparitas ad operatè ex opinione suae libertati favente, & simul aequè, aut minùs probabili: nam, etiamsi contingat, falsam esse re ipsa, atque adeò per illam violari legem Dei, violatio tamen ista est purè materialis, nec damnum ullum re vera infert, quod operans præcavere teneatur (in hypothesi scilicet, sub qua agit): quia *Dens est incapax omnis damni, & solum dehonoriari potest per offensam: omnis autem offensa per bonam fidem operantis rationabiliter constitutam, manifestè vitatur*, inquit Terillus nu. 53. ubi hoc discrimen assignat.

138. Vulgaris hæc disparitas, ut levissimè dixerò, omnium est ineptissima (immò, & quid ampliùs esse mox constabit): adeò tamen arripit Recentioribus, ut pro hac, & similibus de confessione Sacramentorum, de medico, de bello, & aliis perabsurdis sequelis amovendis à sua benigna sententia, nullam aliam inveneris, maximè apud Summistas.

139. In primis ergo disparitas nimis restricta est, videlicet ad praxim earum opinionum minùs, aut aequè tantùm probabiliùs, quæ negant legem aliquid præcipientem in honorem, aut cultum solius Dei; neque potest extendi ad alias opiniones respicientes materiam aliarum legum, quæ nos erga proximi m. ordinant, ut de se est manifestum, & palàm fateretur Terillus, qui ibidem notam istam (satis, prout jacet, absurdam, immò & in terminis implicatorem) ad marginem apponit, *Bona fides relatè ad Deum sufficit, sed non relatè ad proximum*. Non igitur uti licebit opinione minùs probabili in materia justitiæ, fidelitatis, chari-

ta-

ratis fraternæ, & universim alicujus virtutis, quæ aliquid præscribat relatè ad alterum. Nimiùm ergo restringitur benignitas moderni Probabilissimi, nimiùmque manet impar benignitati Probabilistarum.

140. Præterea, quisque ex lege charitatis tenetur sibi primò consilium, & cavere periculum damni proprii diligentius, aut saltem non minus diligenter, quàm periculum damni alterius; quod puto non negabunt Probabilistæ: opinio autem probabilis minus tuta, si sit re ipsa falsa, ei, qui operatur secundum illam, infert damnum haud modicum, quod bona fides impedire non valet; tum quia est error actualis ingenerans habitualement errorem, tum quia operatio ex illa procedens generat etiam in voluntate habitum vitiosum, & pravam, per se inclinantem in objectum turpe. Nemo verò minoris faciet damnum ejusmodi, quàm damnum temporale, sex, aut octo argenteorum, cujus periculum proximo imminet.

141. Quid ni verò? An ne magis fieri debet malè se habere in rebus extrinsecis, quibus utitur homo ad vitam animalem, quam habet cum bellis communem; nihili verò malè se habere in potentiis spiritalibus, per quarum rectas operationes non solum in immensum supereminet cæteris animantibus, verum etiam contendere semper debet ad vitam immortalē, atque beatam? Nunquid, ait Augustinus, *Tibi malè est, qui malam habes villam: & illi benè est, qui malam habet animam?* Quis dicat? Planè, si quis ita censeret, non satis se rationalem probaret. Ergo quisque tenetur ex lege charitatis erga se ipsum hujus damni periculum diligenter cavere: ergo nunquàm amplecti licitè potest opinionem, ex qua verosimilius sit, quod sequatur. En igitur ex ipsa Recentiorum doctrina; ex qua volebant ipsi deducere disparitatem, concluditur illicitus universaliter, & in

omni materia usus cujuslibet opinionis, & minus tutæ, & simul minus operanti probabilis. Actum est ergo de benigna sententia, idque ex doctrina ipsa, qua Theologi benigni ad ipsam sustinendam utuntur.

142. Sed quid est opus multis refellere Recentiorum disparitatem, quæ sanè mirabilis Theologia est, & mirificè congruens magno, & arcano, sententiæ benignæ *mysterio*? Sufficiat illam oculis non caligantibus ferri, & attentè contemplandam objicere.

Opinio, inquiunt, minus probabilis de jure Titii ad prædium, vel majoratum, nequit habere relatè ad judicem practicam probabilitatem, seu (quod in idem recidit) nequit judex prudenter illà uti: Petrus verò prudenter uti potest opinione minus probabilide honestate actionis, quam eligit. Quare? Discrimen evidens est: quia, si opinionem illam contingat esse falsam, re verà inferitur Sempro-nio damnum, quod bona fides judicis non impedit, & cujus periculum ipse ex proprio suo munere tenetur diligenter cavere: non satis verò diligenter cavet, si voluntariè eligat opinionē, ex qua verosimilius damnum illud sequatur. At verò ex Petri actione, si opinio, quam amplectitur, re verà falsa sit, nullum inferitur damnum alicui, quia *Deus est incapax omnis damni*. Bene. Sed nonne sequitur divinæ legis realis violatio? Sequitur: sed istius violationis periculum, nō debet Petrus diligenter cavere. At hoc (liceat dicere) nunquid non est hæresis, & blasphemia? Procul dubio: sed quæ, nisi simpliciter sustineatur, tota simul, & semel, Recentiorum disparitas ita dispareret, ut neque species ejus appareat.

143. Patet hoc evidenter sponte sua. Si Petrus debeat etiam diligenter cavere illius violationis periculum, nequit prudenter uti opinione, ex qua violatio illa verosimilius sit quod sequatur; sicut judex non potest similem opinionem amplecti,

eti, quia damni temporalis periculum diligenter debet cavere. At ex illa opinione minus probabili de honestate intrinseca actionis verosimilius est, quod legis violatio sequatur: ergo non potest Petrus ea opinione prudenter uti: ergo, si debeat diligenter cavere periculum illius violationis, nulla est omnino Recentiorum disparitas: ergo ut disparitas nulla non sit, sustinendum est necessarium, quod Petrus diligenter non debeat periculum illud cavere. Hoc autem sine magno errore dici non potest.

144. Dicis, praedictam legis violationem non esse, nisi pure materialem, & quae Petro nullatenus imputetur. Sed hoc est nimis gratis, nimisque absurdè principium petere.

Dic oro te, ut violatio sit pure materialis, & non imputabilis Petro, debet ne iste diligenter cavere, ne talis violatio sequatur? Vide, quid optes, si quid potes optare. Si neges, ecce haereticus, ecce blasphemus. Si affirmes, ecce nulla disparitas. Nam, dum Petrus utitur illa opinione minus probabili, non caret diligenter, ne violatio sequatur; sicut nec iudex caveret diligenter, ne sequatur damnum Sempronio: ergo violatio illa pure materialis non est, sed formalis, & Petro verè imputanda, haud aliter quam iudici similiter agenti imputaretur Sempronii damnum. Ergo, vel uterque, vel neuter, rectè, ac prudenter utitur opinione minus probabili, adeoque, vel utrumque, vel neutrum excusat bona fides, si opinionem, quam sequitur, contingat esse falsam.

145. At iudex, neque rectè, neque prudenter agit, neque bona fide excusatur, quò minus damnum ipsi imputetur: ergo nec Petrus agit prudenter, nec bona fides ipsum excusat à legis violatione sibi imputabili. Vel è converso id ipsum: atqui Petrum excusat bona fides, neque violatio legis secuta, est ipsi voluntaria, aut imputabilis: ergo & iudicem pa-

riter bona fides excusat, neque potest damnum, quod sequitur, ipsi moraliter imputari,

§. II.

*Præcluditur evasio longè
absurdissima.*

146. **U**Num omnino hinc Probabilis restat dicendum. Nimirum, etsi Petrus teneatur diligenter cavere violationem legis divinae, quod juxta fidem negari non potest: at non teneri ad tantam diligentiam, ut fugiat huius violationis periculum, quantum iudex tenetur adhibere ut præcaveat periculum illius damni, quod ex sententia sua sequetur, si fortè falsam esse contingat; neque enim lex prudentiae eandem omnibus diligentiam præscribit in munere suo adimplendo. Hinc fit, ut nulla in Petro imprudentia sit agere id, ex quo violatio legis verosimilius sit quod sequatur, dummodo verosimile pariter, & probabile sit oppositum: maxima verò iudicis imprudentia sit, si quid agat, ex quo verosimilius sit quod sequatur re ipsa Sempronio damnum, nec liberetur ab imprudentia, ex eo quod oppositum sit etiam verosimile, atque probabile.

147. Uno verbo: imprudentia, nulla est, sed laudabile potius, & honestum non vitare periculum verosimilius violandi legem Dei; si nullum aliud malum imminet, & probabilem opinionem, de eo quod non violes, sequaris: est verò nimia, & maxima imprudentia non cavere periculum verosimilius inferendi proximo damnum, per judicariam saltem sententiam, neque, ab hac imprudentia excusat opinio probabilis. Hoc est, quod continet sub terminis vulgaribus solutio, seu disparitas Recentiorum, si vel speciem habeat disparitatis, aut si voces eorum quidquam significant.

148. Caterum quid absurdius, quid

quid horribilius doctrinâ istâ, ob-
jicere nos possumus Probabilismo?
Quorsum hic scholasticis argumen-
tis? Quorum syllogismis agamus?
Liceat nobis defungi loco isto ap-
pellando judicium, non Theologo-
rum, non Catholicorum, non sapien-
tium, sed hominum quorumcunque;
etiam barbarorum, siquidem lege
ulla naturæ, & lumine rationis
utantur.

149. Ita ne, vera prudentia est
minoris facere Numinis volūtatem,
quàm temporale proximi nocumen-
tum? Majorem diligentiam exigere,
ne quam homo patiat in rebus ca-
ducis jacturam, quàm ne offendatur
summa majestas per violationem le-
gis ipsius? Hæc est prudentia filio-
rum lucis? Hæcine recta est regula
honestatis moralis? Quis docuit ho-
mines prudentiam istam? Quis hanc
instituit agendi regulam? Nonne, &
rationis, & fidei lumine notissimum
omnibus est, voluntatem, & legem
Dei nostri omnibus debere præferri,
& omnia potius mala sustinenda, &
optanda esse, quàm ut ei, vel levissi-
mè, repugnemus?

150. Age, rogemus puerum
septennem, qui prima fidei rudi-
menta didicerit, quantum debeamus
Deum, & sanctissimam ejus volun-
tatem diligere? Respondebit, debere
diligere à nobis super omnia bona
creata, hoc est, ex totis nostris visce-
ribus, ex toto corde, & ex tota men-
te. Rogemus ultrà, quis Deum ita
diligat? Respondebit statim: is, qui
paratus est omnia bona potius amit-
tere, & pati, ut omnia mala sibi, aut
aliis hominibus obveniant, quàm
quidquam agere, vel admittere con-
tra voluntatem divinam. Nonne hic
est Christianorum catechismus, què
omnes tenentur addiscere, ubi se-
primùm Christianos agnoverint?
Immò veritas ista, ne ab ipsis qui-
dem Ethnicis, quantumvis barbaris,
ignoratur; est enim lex naturæ, de
qua Hieronymus, *Tunc* (inquit) *ve-*
nit, & præcipit, quando incipit intel-

ligentia, simul scilicet omnibus illuc
crescit cum primis ipsis luminis na-
turalis humanæ rationis crepusculis.

151. Conferamus ad hanc Fidei
Catholicæ veritatem benignam mo-
dò Recentiorum Theologiam. Si ex
tua actione, inquirunt, periculum im-
mineat violandi legem, & volunta-
tem Dei, ita ut sit æquè, aut magis
verosimile, quòd re ipsa violabis, ni-
hil est, quin immò rectè, sanctè, ac
prudenter agis, modò simul proba-
bile, sive verosimile sit, quòd illam
non violabis re ipsa. Cæterum, si ex
sententia à judice ferenda periculum
simile immineat inferendi Sempro-
nio dampnum, ejusmodi sententiam
judicem ferre scelus est, & impru-
dentia maxima. Nonne hæc est, Re-
centiores, Theologia vestra? Non-
ergo miremini, si Dominicis verbis
urgeamus vos, *Quid enim majus est,*
aurum, aut templum, quod sanctificat
aurum? Bonum temporale Sempro-
nii, an Auctor, & Creator bonorum
omnium? Et hæc Theologia moralis
est, quam tantâ confidentiâ, & ja-
ctantiâ plures moderni Probabilistæ
docent, ut passim illam dicere non-
vereantur doctrinam Ecclesiæ Ca-
tholicæ.

152. Est igitur per se plusquàm
evidenter absurdum, quòd violatio-
nem divinæ legis minoris facere ali-
quando debeamus, quàm jacturam,
seu privationem boni cujuslibet
temporalis, quæ ex nostra actione
proximo immineat, ita ut magis stri-
ctam, magisque exactam regulam
agendi pro ista, quàm pro illa vitan-
da necessariò sequi teneamur. Quis
hoc negare audebit, nisi qui terram
cælo, & temporalia æternis præfe-
renda putaverit? *Si curris pro hac vi-*
ta centum millia, quot millia debes
currere pro vita æterna? arguebat Au-
gustinus edoctus ab Apostolo, illo
argumento suo divino iniquam re-
rum nostram æstimationem redar-
guente, *Et illi quidem ut corruptibi-*
lem coronam accipiant: nos autem in-
corruptam.

Math. 23.

Aug. serm.
37. li. 50.

r. ad Co-
rinth. 9.

Pro-

Hierony.
epist. 115. ad
Algal. 98.
Math. 23.

153. Profectò nulla unquam gens, aut Respublica adeò stolidæ, ac barbara inventa est, aut inveniri aliquando potest; ut pro rebus vilioribus, pro ferro, plumbo, stanno, pomis, aceto, sale, aliisque levioris momenti appendendis, vel mensurandis, pondera minutissima, exactissimasque mensuras: pro rebus verò amplioribus, pro argento, auro, balsamo, aut aliis pretiosioribus, minùs exacta, vel publicè institueret, vel privatim ab aliquo instituta approbaret, aut toleraret. Et nos pro temporalibus, ac vilissimis rebus, proque taxanda diligentia, & cura in vitandis periculis de ipsarum amissione, strictiorem mensuram, exactiorem mensuram, exactioremque regulam instituemus: pro rebus verò æternis, & inestimabilibus, pro salute nostrarum animarum, pro observatione divinarum legum, quæ summum ipsum bonum consequi possumus, ac debemus, mensuram multò minùs exactam, regulamque laxiorem consignare non pudeat?

154. Non ne homines, quandoquidem se ipsos Deo suo præferre, non verentur, rebus saltem caducis, ac inanibus suis, se ipsos non postponere deceret? Nolles pro rebus tuis quibuscunque, quæ corpori tuo deserviunt, ponderantis, aut mensurandis, pondus, sive mensuram, adhiberi non justam, sed quæ verosimiliùs deflecteret ab æquo: non equidem pro auro, non pro argento, non pro frumento, non pro vino tuo: postremò non pro pomis, aut leguminibus. Minùs verò, si sapias, velle debes pro mensurandis rebus animæ tuæ. *Rogo te* (ait Augustinus) *prepone vitam tuam caligæ tuæ.*

Aug. ferm.
de Verb.
Dom. c. 12.

155. Hæc qui seorsim legeret à præcedentibus, miraretur, non dubito, & obstupesceret. Quorsum enim hæc seriò produci possunt in controversia tanti momenti? Sed huc nos ducit, Lector, ut videre facile potes, benigna Recentiorum Theologia, & vulgare discrimen,

quod assignat confidentissimè, & nobis liceat agere secundum opinionem æquè, aut minùs probabilem, & minùs tutam, si nullum aliud imminet periculum, quàm transgressionis legis divinæ: id verò nunquam liceat humano iudici, quia ex sententia, quam profert, semper imminet proximo damni temporalis periculum.

156. At ineptiar nunc aliquis hinc etiam appellando legem reflexam, vulgare jam Recentiorum latibulum. Sed ineptias ejusmodi, nec possumus finire, nec curare debemus. Nemo certè, qui terminos intelligat, & cursum teneat disputationis, adeò importunè poterit ineptire: qui verò non tenuerit, quantum voluit, ineptiat.

§. III.

Innititur tandem quedam nostri argumenti, sive instantia, sive retorsio, peropportuna offerens occasionem firmandi ulterius totam hujus controversia doctrinam, & modernum Probabilismum multipliciter redarguendi.

157. **D**icet quis: non ne omnes fateri debent, periculum imminens proximo alicujus damni patiendi, sufficere aliquando, ne possimus licitè uti opinione directà minùs tuta, etiam multò probabiliori, quam tamen licitè possemus amplecti in alia quacunque materia, ubi similis damni periculum non immineret? Quis id negare potest? Audebimus ne dicere, licere cuicumque uti opinione probabili tantummodò, de valore alicujus Sacramenti, qua tamen, etiam juxta nostra principia, liceret uti in alia materia? Profectò assertio ista est articulus primus ab Innocentio XI, damnatus. Immo Auctores illius, antequàm damnaretur, in assertione sua id maximè cavebant, ne ex prædictæ opinionis usu immineret proximo damnum.

Præ-

158. Præterea, quanvis damnum, cuius periculum imminet proximo, sit purè temporale, nemo dicere potest, eandem prorsus rationem esse quoad usum opinionis probabilis, ac si nullum immineat damni periculum. Quid alioqui? Audebimus concedere, licitum esse medico, ubi salus ægroti periclitatur, uti opinione tantum probabili de sanitate medicamenti, perinde ac reliquis uti licet in alia quacunque materia? Et eadem est ratio secundum communio-rem sensum Doctorum, dum agitur de bello inferendo, & in aliis eventibus similibus. Evidens ergo est, & à nobis etiam fatendum, non unam, & eandem universalem regulam esse tradendam pro praxi opinionum moralium, ubi damni periculum proximo imminet, ac ubi solum imminet periculum transgrediendi divinam legem. Quid igitur arguimus, & exclamamus contra vulgarem istam disparitatem, quam ex hoc ipso petunt, & per quam nostrum argumentum solvunt Recentiores Probabilistæ?

159. Haud præterierat nos apparens hæc argumenti nostri, sive instantia, sive retorsio. Animus autem erat pro controversiæ hujus complemento difficultatem istam expedire per corollaria quædam breviora, ex tradita doctrina faciliè deducenda. Sed rem attentius considerantes, operæ prærium duximus locum istum paulò diligentius tractare per totam proximam controversiam; est enim haud exigui momenti, & elucidatione dignissimus, quæque, ut ingenuè fatear, nemo ex Auctoribus sententiæ nostræ satis diligenter excoluit. Immo verò videntur, nescio qua religiosa formidine, atque meticulosâ reverentiâ, difficultatem, ejus subterfugisse; cum tamen argumentum, immò argumenta plura suppeditet efficacissima contra modernum Probabilismum, quibus præterea maximè illustratur nostræ sententiæ veritas, & constantia doctri-

næ, cunctaque à nobis hucusque dicta validissimè roborantur. Tantum abest, ut possit Recentioribus suffragari.

160. Interim verò constat, prætentam Recentiorum disparitatem, nullius prorsus esse momenti: nam, quidquid sit de difficultate, quam modò exponendam aggredimur, tota doctrina istius articuli irrefragabilis omnino est. Præterquamquod ex ipsa Recentiorum doctrina, unde disparitatem petere contendebant, usus cujuslibet opinionis æquè, aut minus probabilis, & minus tutæ, manifestè convincitur illicitus universaliter, & in omni materia, ut demonstratum est §. 1. Tandem, quod per instantiam nobis oppositam nimia, & intolerabilis absurditas prædictæ Recentiorum disparitatis, quæ adnotavimus, & evicimus, non modò neutiquam evacuetur, aut ulla ratione excusetur, sed multò potiùs clariùs, ac distinctius appareat, ad finem controversiæ sequentis luculenter invenies demonstratum.

161. Licet ergo nobis concludere, ex doctrina totius controversiæ, benignam Recentiorum sententiam, ut cunque illam velint exponere, nimis evidenter pugnare cum memorato Decreto Pontificio, quo damnatur articulus secundus de facultate judicis ad judicandum juxta opinionem, etiam minus probabilem: ex quo evidenter tandem convincitur benignæ ipsius sententiæ falsitas.

162. Hic terminanda controversia erat, nec videbatur curare decere leviusculas quasdam instantias, aut retorsiones nostri argumenti, quas producit novissimè, seu potiùs repetit, quidam Probabilista recentissimus. Sed ne has quidem præmittere volumus, sed illas etiam dictis annectere, postquam de Auctore ipso, & novo ipsius Opere nunc erumpente, pauca non omittenda dixerimus.